

بررسی سطح آگاهی مادران مراجعه کننده به زایشگاه‌های دانشگاهی شهر مشهد از مراقبت‌های دوره نوزادی در سال ۱۳۹۳

دکتر رزینا داودی^۱، دکتر فاطمه تارا^۲، دکتر معصومه میر تیموری^۳، دکتر سلمه دادگر^۴،
دکتر رباب لطیف نژاد^۳، دکتر آزاده سلطانی فر^۱، دکتر شقایق رحمانی^۴، دکتر گلناز
صبوری^۴، مریم زارع حسینی^۵، دکتر نفیسه ثقفی^۲، تکتتم حسین نژاد^۶، محبوبه اسدی^{۵*}

۱. پزشک عمومی (MPH)، مرکز تحقیقات ایمنی بیمار، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.
۲. دانشیار گروه زنان و مامایی، مرکز تحقیقات ایمنی بیمار، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.
۳. دانشیار گروه بهداشت باروری، مرکز تحقیقات ایمنی بیمار، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.
۴. پزشک عمومی، مرکز تحقیقات ایمنی بیمار، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.
۵. کارشناس ارشد مدیریت، مرکز تحقیقات ایمنی بیمار، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.
۶. متخصص پزشکی هسته‌ای، مرکز تحقیقات ایمنی بیمار، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۳/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۶/۰۲

خلاصه

مقدمه: کودکان آینده‌سازان جامعه هستند و تأمین سلامت کودکان یک سرمایه‌گذاری ملی و سازنده است. از آنجایی که مادران بیشترین تماس را با نوزادان دارند، بالا بودن آگاهی آنها در زمینه مراقبت‌ها و عوامل خطر دوره نوزادی می‌تواند در پیشگیری از مرگ‌ومیر نوزادان بسیار مؤثر باشد. مطالعه حاضر با هدف تعیین میزان آگاهی مادران از مراقبت‌های نوزادی در سه بیمارستان آموزشی دانشگاه علوم پزشکی مشهد انجام شد.

روش کار: این مطالعه مقطعی در سال ۱۳۹۳ بر روی ۷۸۴ مادر باردار مراجعه کننده به زایشگاه‌های بیمارستان‌های ام‌البنین (س)، امام رضا (ع) و قائم (عج) انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها در این مطالعه، پرسشنامه پژوهشگر ساخته در خصوص مراقبت‌های دوره نوزادی بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS (نسخه ۱۶) و آزمون‌های تی، کای اسکور و آنووا انجام شد. میزان p کمتر از ۰/۰۵ معنی‌دار در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: در این مطالعه ۵۰ نفر (۶/۴٪) از مادران در مورد مراقبت‌های دوره نوزادی آگاهی ضعیف، ۴۳۰ نفر (۵۴/۸٪) آگاهی متوسط و ۲۹۵ نفر (۳۷/۶٪) آگاهی خوب داشتند. مادران با سطح تحصیلات دیپلم بیشترین میزان آگاهی را نسبت به سایر مادران داشتند. بین میزان تحصیلات، شغل مادر و نوع زایمان با آگاهی مادران از مراقبت‌های دوره نوزادی ارتباط معناداری وجود داشت ($p=0/05$).

نتیجه‌گیری: با توجه به تأثیر میزان آگاهی مادران در پیشگیری از بیماری‌ها و مرگ و میر نوزادان، بهتر است تمرکز بیشتری بر آموزش مادران به خصوص در زمینه فعالیت‌های ورزشی مادر و رژیم غذایی، ترک خوردگی سرپستان و داروهای بی‌خطر در دوران شیردهی برای تمام مادران معطوف شود.

کلمات کلیدی: آگاهی، دوره نوزادی، مراقبت‌های نوزادی

* نویسنده مسئول مکاتبات: محبوبه اسدی؛ مرکز تحقیقات ایمنی بیمار، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران. تلفن: ۰۵۱-۳۸۷۱۳۴۴۰
پست الکترونیک: asadimh3@mums.ac.ir

مقدمه

کودکان، آینده‌سازان جامعه هستند و تأمین سلامت کودکان یک سرمایه‌گذاری ملی و سازنده است که رفاه و سلامت جامعه آینده را تأمین می‌کند. مدیر کل سازمان جهانی بهداشت بیان کرده است که اگر سطح دانش و آگاهی والدین در خانواده‌ها به طرز صحیحی بالا برده شود، جان دو سوم از کودکانی که سالانه به دلایل مختلف می‌میرند، نجات داده خواهد شد (۱).

دوران کودکی شامل چندین دوره است که از میان مراحل کودکی، دوره نوزادی آسیب‌پذیرترین آنها می‌باشد و اغلب مرگ‌ومیر و عوارض در این دوران اتفاق می‌افتد. در ایالات متحده آمریکا، دو سوم کل مرگ‌ومیری که در سال اول زندگی اتفاق می‌افتد مربوط به دوران نوزادی است (۲). در مرحله نوزادی تطابقات فیزیولوژیک لازم برای زندگی خارج رحمی شکل می‌گیرد. بیماری‌های مادرزادی و سایر عللی که تهدید کننده حیات می‌باشند بیشتر از مراحل دیگر است و میزان مرگ‌ومیر سالانه در اولین سال زندگی با هیچ سالی تا دهه هفتم برابر نیست (۳). خطر مرگ در مرحله نخستین ۴۸-۲۴ ساعت پس از تولد بیش از هر زمان دیگری است (۴). شناسایی اولیه علائم خطر نوزاد توسط مراقبان و ارجاع به موقع و مناسب به عنوان ستون برنامه‌های کاهش مرگ و میر نوزادان می‌باشد (۵).

دوران کودکی یکی از حساس‌ترین مراحل زندگی است که نیاز به شناخت صحیح و ارائه مراقبت‌های دقیق دارد (۶)؛ چراکه بسیاری از مشکلات و بیماری‌ها در مراحل بعدی زندگی کودک مشاهده نمی‌شود (۴). آگاهی مادر از نحوه برخورد صحیح با مشکلات نوزاد و چگونگی ارائه مراقبت‌های ضروری در این دوران می‌تواند در بالا بردن اعتماد به نفس مادران در نگهداری از نوزاد و برطرف نمودن بسیاری از باورها و سنت‌های غلط در این زمینه تأثیر بسزایی داشته باشد (۶). تحقیقات انجام شده نشان داده‌اند که سلامت نوزادان مستلزم مراقبت و آگاهی مادران است و سطح آگاهی مادران در پیشگیری از بیماری‌ها مؤثر می‌باشد (۲). فاکتورهای پزشکی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، مرگ‌ومیر حوالی تولد نوزادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و عوامل پیشگیری

کننده مانند آموزش بهداشت، مراقبت‌های قبل و بعد از تولد، تغذیه، حمایت‌های اجتماعی، شناسایی عوامل خطر و مراقبت‌های زایمانی می‌تواند به‌طور مؤثری مرگ‌ومیر دوران نوزادی را کاهش دهد (۱).

از آنجایی که مادران بیشترین تماس را با نوزادان دارند، بالا بودن آگاهی آنها در زمینه مراقبت‌ها و عوامل خطر دوره نوزادی می‌تواند در پیشگیری از مرگ‌ومیر نوزادان بسیار مؤثر باشد و عدم آگاهی مادران در مورد مراقبت‌های نوزادی می‌تواند باعث عملکرد نادرستشان در این دوره شود و در نتیجه موجب بیماری‌های گوناگون و حتی مرگ‌ومیر کودکان گردد، لذا واقف بودن بر میزان آگاهی مادران در این زمینه از اهمیت قابل توجهی در سطح توسعه یافتگی سلامت کشوری برخوردار است (۷). بنابراین با توجه به اهمیت سلامت نوزادان و تأثیر آگاهی مادران در سلامت نوزادان به نظر می‌رسد که بررسی سطح آگاهی مادران از نوزادان ضرورت داشته باشد، لذا مطالعه حاضر با هدف تعیین میزان آگاهی مادران از مراقبت‌های نوزادی در سه بیمارستان آموزشی دانشگاه علوم پزشکی مشهد انجام شد.

روش کار

این مطالعه توصیفی تحلیلی بر روی ۷۸۴ از مادران بارداری که در طول ۲ ماه مرداد و شهریور سال ۱۳۹۳ به زایشگاه‌های بیمارستان‌های ام‌البنین (س)، امام رضا (ع) و قائم (عج) مراجعه کرده و در این بیمارستان‌ها زایمان کرده و مایل به شرکت در مطالعه بودند، انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها در این مطالعه، پرسشنامه پژوهشگر ساخته در خصوص مراقبت‌های دوره نوزادی بود. سؤالات به صورت چند گزینه‌ای و شامل ۱۲ دسته مرتبط با آگاهی مادران در خصوص: نشانه‌های خطر مادر، نشانه‌های خطر نوزاد، مراقبت‌های دوران شیردهی، زردی در نوزادان، مراقبت‌های بند ناف نوزادان، داروهای بی‌خطر در دوران شیردهی، روش‌های نگهداری شیر دوشیده شده، آگاهی مادران از مراقبت نوزادان، احتقان پستان، فعالیت‌های ورزشی مادر و رژیم غذایی، ترک خوردگی سر پستان و پیشگیری از بارداری به صورت دو گزینه‌ای صحیح و غلط بود. تمامی سؤالات در نمره کلی

و رضایت آگاهانه جهت شرکت در مطالعه بود. معیارهای خروج از مطالعه شامل: مادران دارای نشانه‌هایی از بیماری‌های روانپزشکی و یا سابقه بیماری روانپزشکی و پاسخ به کمتر از ۵۰٪ سؤالات پرسشنامه بود.

در مجموع ۷۸۴ پرسشنامه جمع‌آوری شد. داده‌ها پس از گردآوری با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS (نسخه ۱۶) و روش‌های آمار توصیفی (از جداول، نمودارها، فراوانی مطلق و نسبی، میانگین و انحراف معیار) و آزمون‌های تی، کای اسکوئر و آنووا مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. میزان p کمتر از ۰/۰۵ معنی‌دار در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

بر اساس نتایج مطالعه سن بیشتر مادران مورد بررسی ۲۰-۳۰ سال بود (۵۴/۸٪) و اکثر آنها سطح تحصیلات دیپلم (۳۶/۲٪) داشته و خانه‌دار (۵۷/۳٪) بودند.

ارزش یکسان داشتند. روایی پرسشنامه توسط چهار نفر از اساتید مجرب رشته‌های اطفال و زنان مورد تأیید قرار گرفت و برای تعیین پایایی این پرسشنامه برای ۵۰ نمونه از جامعه هدف تکمیل و آلفای کرونباخ با ضریب ۰/۸۹ تأیید شد. دسته‌بندی موضوعی آگاهی مادران از مراقبت دوره نوزادی با تأیید نظر اساتید به سه دسته ضعیف (۲۰-۳)، متوسط (۲۱-۴۱) و خوب (۴۱-۶۸) تقسیم شد.

سؤالات پرسشنامه در روز اول پس از زایمان و قبل ترخیص بیمار و قبل از ارائه آموزش‌های پس از ترخیص تکمیل گردید. قبل از تکمیل پرسشنامه در ابتدا از مادرانی که تمایل به شرکت در مطالعه داشتند، رضایت آگاهانه اخذ گردید. تکمیل پرسشنامه برای مادران با سطح تحصیلات کمتر از راهنمایی، توسط پرسشگرهای آموزش دیده و از طریق مصاحبه و برای مادران با سطح تحصیلات بالاتر، شخصاً انجام شد. معیارهای ورود به مطالعه شامل: ایرانی بودن، مادران با سن بالاتر از ۱۸ سال

جدول ۱- مشخصات فردی مادران شرکت کننده در مطالعه

مشخصات فردی	تعداد (درصد)
سن مادر	کمتر از ۲۰ ۹۲ (۱۱/۷)
	۲۰-۳۰ ۴۳۰ (۵۴/۸)
	۳۰-۴۰ ۲۲۶ (۲۸/۸)
بیشتر از ۴۰ ۳۶ (۴/۶)	
میزان تحصیلات	زیر سیکل ۲۷۰ (۳۴/۴)
	دیپلم ۲۸۴ (۳۶/۲)
	فوق دیپلم به بالا ۲۳۰ (۲۹/۳)
شغل مادر	خانه‌دار ۴۴۹ (۵۷/۳)
	کارمند ۲۲۸ (۲۹/۱)
	آزاد ۱۰۷ (۱۳/۶)

۲۸۵ نفر (۳۸٪) بیشتر از ۲ بار تجربه بارداری داشتند. میزان آگاهی مادران از مراقبت‌های دوره نوزادی در دانشگاه علوم پزشکی مشهد در جدول ۲ ارائه شده است.

در این مطالعه ۴۵۰ نفر (۵۷/۴٪) مادران مورد بررسی به روش طبیعی و ۳۳۴ نفر (۴۲/۶٪) به روش سزارین زایمان داشتند. ۴۶۳ نفر (۶۲٪) از مادران کمتر از ۲ بار و

جدول ۲- میزان آگاهی مادران از مراقبت‌های دوره نوزادی در دانشگاه علوم پزشکی مشهد

آگاهی	آگاهی ضعیف تعداد (درصد)	آگاهی متوسط تعداد (درصد)	آگاهی خوب تعداد (درصد)
نشانه‌های خطر پس از زایمان	۲۱ (۲/۷)	۶۱۹ (۷۹)	۹۲ (۱۱/۷)
نشانه‌های خطر نوزادی	۲۸ (۳/۶)	۶۲۰ (۷۹/۱)	۸۷ (۱۱/۱)
مراقبت‌های دوران شیردهی	۳۵ (۴/۵)	۲۵۸ (۳۲/۹)	۳۷۱ (۴۷/۳)
مراقبت‌های دوران نوزادی	۱۰۵ (۱۳/۴)	۹۰ (۱۱/۵)	۵۵۳ (۷۰/۵)
پیشگیری از بارداری	۱۵۱ (۱۹/۳)	۳۴۴ (۴۳/۹)	۱۰۷ (۱۳/۶)
زردی در نوزادان	۱۵۴ (۱۹/۶)	۱۱۰ (۱۴)	۳۵۰ (۴۴/۶)
مراقبت‌های بند ناف نوزادان	۱۰۶ (۱۳/۵)	۵۰ (۶/۴)	۴۶۱ (۵۸/۸)
فعالیت‌های ورزشی مادر و رژیم غذایی	۲۹۲ (۳۷/۲)	۲۶۹ (۳۴/۳)	۹۰ (۱۱/۵)
ترک خوردگی سرپستان	۳۴۴ (۴۳/۹)	۴۲ (۵/۴)	۱۰۳ (۱۳/۱)
احتقان پستان	۵۶ (۷/۱)	۲۶۵ (۳۳/۸)	۱۷۱ (۲۱/۸)
داروهای بی‌خطر در دوران شیردهی	۴۷۴ (۶۰/۵)	۹۹ (۱۲/۶)	۳۱ (۴)
روش‌های نگهداری شیر دوشیده شده	۱۴۳ (۱۸/۲)	۳۴۴ (۴۳/۹)	۱۱۱ (۱۴/۲)
کل	۵۰ (۶/۴)	۴۳۰ (۵۴/۸)	۲۹۵ (۳۷/۶)

ابتدایی ۴۸/۸٪، در مادران با سطح تحصیلات سیکل ۴۹/۵٪، در مادران با سطح تحصیلات دیپلم ۵۹/۷٪ و در مادران با سطح تحصیلات فوق دیپلم و بالاتر در حد ۵۷٪ بود.

بر اساس نتایج جدول ۲، میزان آگاهی مادران از مراقبت‌های دوره نوزادی و شیردهی در ۵۰ نفر (۶/۴٪) کم، در ۴۳۰ نفر (۵۴/۸٪) متوسط و در ۲۹۵ نفر (۳۷/۶٪) خوب بود. سطح میزان آگاهی در حد خوب در مادران بی‌سواد ۲۹٪، در مادران با سطح تحصیلات

جدول ۳- رابطه میزان همبستگی با آگاهی مادران از مراقبت‌های دوره نوزادی با برخی مشخصات فردی

مشخصات فردی	سطح معناداری	مقدار آماره آزمون
میزان تحصیلات	<۰/۰۰۱	۰/۱۸۷
شغل	<۰/۰۰۱	۰/۳۹۳
مرتب‌بارداری	۰/۴۰۵	۰/۹۰۴
نوع زایمان	۰/۰۰۱	۰/۱۳۱
سن مادر	۰/۱۹۴	۱/۶۴۱

آگاهی مادران از مراقبت‌های دوره نوزادی با سطح تحصیلات و شغل مادر ارتباط معناداری وجود داشت، البته با توجه به آماره آزمون این ارتباط ضعیف بود. آگاهی ضعیف بیشتر در مادران با سطح تحصیلات زیر سیکل (۱۱/۴٪) و شغل آزاد (۲۶/۳٪) و آگاهی خوب بیشتر در مادران با سطح تحصیلات بالای دیپلم (۵۶/۱٪) و کارمند (۶۶/۲٪) بود. در همین راستا در مطالعه مردانی و همکاران (۲۰۰۸) که به بررسی میزان آگاهی مادران زائو نسبت به مزایای شیر مادر در شهر خرم‌آباد پرداختند، میزان آگاهی مادران شاغل بالاتر از مادران خانه‌دار بود (۱۸). در مطالعه میرغفوروند و همکار (۲۰۰۱) که در زمینه تعیین آگاهی مادران از مراقبت

بر اساس نتایج جدول ۳، بین میزان تحصیلات، شغل مادر و نوع زایمان با آگاهی مادران از مراقبت‌های دوره نوزادی ارتباط معناداری وجود داشت (p=۰/۰۵).

بحث

سریع‌ترین راه رسیدن به سلامت جامعه، طب پیشگیری و ارتقای آگاهی افراد است و با توجه به تأکید سازمان جهانی بهداشت در زمینه بهداشت مادران و نوزادان، توجه به ارتقای آگاهی والدین به خصوص مادران یک ضرورت است (۸).

در مطالعه حاضر بیشتر مادران مورد بررسی سطح تحصیلات دیپلم داشته و خانه‌دار بودند، بین سطح

در مطالعه حاضر میزان آگاهی مادران از زردی در نوزادان ($44/6\%$) خوب بود، در حالی که در مطالعه غفاری و همکاران (۲۰۰۷) در خصوص آگاهی و نگرش مادران شهرستان ساری در مورد زردی نوزادی، فقط $1/3\%$ مادران در خصوص زردی نوزادان آگاهی خوب داشتند (۱۵). خورشیدی فرد و همکاران (۲۰۱۵) نیز در تحقیقی که با هدف بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد مادران زایمان کرده و بستری شده در بیمارستان ولی عصر (عج) کازرون انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که $26/6\%$ از مادران مورد بررسی در خصوص زردی نوزادی آگاهی خوب، $30/4\%$ آگاهی نسبی و 43% آگاهی ضعیف داشتند (۱۶).

در مطالعه حاضر میزان آگاهی مادران از مراقبت‌های بند ناف نوزادان خوب ($58/8\%$) بود. در مطالعه شرفی (۲۰۰۹)، 70% مادران آگاهی درستی از دفعات مراقبت از بندناف داشتند، در حالی که در مطالعه اوبیمبو و همکاران (۱۹۹۸) که به منظور تعیین آگاهی و نگرش مادران در زمینه مراقبت از بند ناف در نایروبی (کنیا) انجام شد، 40% مادران در مورد مراقبت از بندناف آگاهی درست داشتند (۷).

بر اساس نتایج مطالعه حاضر میزان آگاهی مادران از فعالیت‌های ورزشی مادر و رژیم غذایی $37/2\%$ و در حد ضعیف بود. در مطالعه نوحی و همکاران (۲۰۱۰) در کرمان که بر روی ۲۵۶ زن باردار در مورد ورزش دوران بارداری انجام شد، میانگین نمره دانش زنان در مورد ورزش حدود 37% بود (۱۷).

در مطالعه وکیلان و همکار (۲۰۱۲) تحت عنوان تأثیر کلاس‌های آموزش گروهی آمادگی برای تولد بر دانش، نگرش و عملکرد مادران باردار، دانش، نگرش و عملکرد واحدهای پژوهش در مورد ورزش در بارداری ضعیف بود (۱۴)، بنابراین اطلاع‌رسانی و آموزش جهت بهبود دانش و تغییر نگرش و توسعه عملکرد در این زمینه ضروری به نظر می‌رسد.

در مطالعه حاضر میزان آگاهی مادران از مراقبت‌های دوران نوزادی خوب ($70/5\%$) بود. در مطالعه شرفی (۲۰۰۹) که بر روی آگاهی مادران نوزادان بستری در بیمارستان‌های شهرستان رشت درباره مراقبت‌های دوره

نوزاد در تبریز انجام شد، 82% مادران دارای آگاهی متوسط بودند (۹). همچنین در مطالعه قلی‌زاده و همکاران (۲۰۱۱) تحت عنوان بررسی آگاهی مادران در زمینه مراقبت از نوزاد در روزهای اول پس از زایمان در بیمارستان‌های آموزشی و خصوصی شهرستان ارومیه، میزان آگاهی مادران در سطح متوسط (82%) بود (۱). در مطالعه طالقانی و همکار (۱۹۹۸) نیز به منظور تعیین آگاهی و رفتار بهداشتی مادران در مورد نیازهای بهداشتی کودکان در شهرستان رفسنجان انجام شد، آگاهی ($68/8\%$) و عملکرد ($72/5\%$) مادران در مورد نیازهای بهداشتی کودکان زیر ۲ سال در حد متوسط گزارش شد (۱۰). همچنین در مطالعه قلی‌زاده و همکاران (۲۰۱۱) سطح آگاهی مادران با میزان تحصیلات بالاتر 64% به دست آمد و اکثر مادران مورد بررسی ($57/4\%$) به روش طبیعی زایمان داشتند (۱). در حالی که مطالعه جوهری و همکاران (۲۰۱۴) در شهرستان فسا نشان داد که میزان سزارین در سال ۱۳۹۰ بسیار بالاتر از استانداردهای جهانی بوده و از میانگین سزارین در کشور بالاتر بود (۱۱)، در حالی که در مطالعه حاضر بیشتر زایمان‌ها طبیعی بوده که این عدم همخوانی می‌تواند به دلیل همزمانی انجام تحقیق با اجرای طرح تحول نظام سلامت در بیمارستان‌ها باشد؛ چراکه طرح تحول نظام سلامت تأکید زیاد بر انجام زایمان‌ها به صورت طبیعی دارد، لذا بیشتر زایمان‌ها طبیعی انجام می‌شود، مگر در مواردی بنا به صلاح دید پزشک‌های مربوطه سزارین انجام می‌گیرد (۱۲).

در مطالعه حاضر میزان آگاهی مادران از نشانه‌های خطر پس از زایمان متوسط (79%) بود. در مطالعه اصغری‌نیا و همکاران (۲۰۰۵) در بررسی سطح آگاهی زنان زایمان کرده بستری بیمارستان الزهرا (س) رشت در مورد عوارض و مراقبت‌های پس از زایمان، 360 نفر ($93/8\%$) آگاهی بسیار ضعیف، 22 نفر ($5/7\%$) آگاهی ضعیف و 2 نفر ($0/5\%$) آگاهی متوسطی داشتند (۱۳). در مطالعه وکیلان و همکار (۲۰۱۲) میزان آگاهی مادران داوطلب شرکت در کلاس‌های آمادگی برای زایمان در بیمارستان طالقانی شهر اراک در مورد مراقبت‌های پس از زایمان $58/5\%$ بود (۱۴).

نوزادی انجام شد، سطح آگاهی ۷۱/۳٪ مادران در زمینه مراقبت‌های دوره نوزادی در حد متوسط بود و فقط ۱۲٪ از آگاهی بالا برخوردار بودند (۷). در مطالعه مشابه قلی‌زاده و همکاران (۲۰۱۱)، بیشتر مادران در مورد مراقبت‌های نوزادی آگاهی متوسط داشتند (۱).

در مطالعه میرغفوروند و همکار (۲۰۰۱) که در زمینه تعیین آگاهی مادران اول‌زا از مراقبت نوزاد در تبریز انجام شد، ۸۲٪ مادران در مورد مراقبت نوزاد آگاهی متوسط داشتند (۹) که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی داشت. در مطالعه باقری و همکاران (۲۰۱۶) که به بررسی تأثیر آموزش بر آگاهی مادران از مراقبت‌های دوران نوزادی پرداختند، ۸۲٪ مادران قبل از آموزش آگاهی ضعیف یا خیلی ضعیف از مراقبت‌های دوران نوزادی داشتند که پس از برگزاری جلسات آموزشی به ۱۰۰٪ ارتقاء پیدا کرد (۱۸). البته این تناقض نتایج می‌تواند به دلیل تفاوت در سؤالات پرسشنامه و یا سال انجام تحقیق باشد؛ چراکه روز به روز میزان اطلاع‌رسانی‌های بهداشتی و عمومی بهتر و قوی‌تر می‌گردد.

در مطالعه مردانی و همکاران (۲۰۰۸) میزان آگاهی مادران در خصوص مزایای شیر مادر تقریباً خوب بود (۱۹). در مطالعه همت یار و همکار (۲۰۰۴) تحت عنوان "بررسی آگاهی مادران باردار و زنان در سنین باروری از شیوه تغذیه صحیح شیرخوار"، ۶۳٪ زنان در خصوص تغذیه شیرخوار آگاهی خوب داشتند، هرچند آگاهی در حد قابل قبول بود، ولی باید آموزش بیشتر صورت گیرد (۲۰). در مطالعه رئیسی و همکاران (۲۰۱۲) در شهرکرد، میزان آگاهی مادران در مورد شیردهی ارزیابی شد که نتایج مبنی بر عدم آگاهی کافی مادران در مورد شیردهی بود (۲۱). در مطالعه وکیلپان و همکار (۲۰۱۲) در اراک که بر روی ۸۵ مادر باردار انجام شد، میزان آگاهی مادران در مورد آگاهی در مورد شیر مادر ۷۱٪ بود (۱۴).

در مطالعه حاضر در مجموع آگاهی مادران از مراقبت‌های نوزادی متوسط (۵۴/۸٪) بود. در مطالعه شریفی و همکار (۲۰۱۳) میزان آگاهی مادران از مراقبت‌های دوران نوزادی پس از زایمان در حد متوسط (۷۸/۵٪) بود (۲۲).

در مطالعه قلی‌زاده و همکاران (۲۰۱۱) تحت عنوان ارزیابی دانش مادران درباره مراقبت‌های نوزادی در روزهای اول پس از زایمان که در ارومیه انجام شد، ۶۳٪ مادران در مورد مراقبت از نوزاد در روزهای اول پس از تولد آگاهی متوسط و ضعیف داشتند که این میزان آگاهی در کسانی که فرزند اولشان را به دنیا آورده بودند، پایین‌تر بود (۱) که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی داشت.

با توجه به انجام مطالعه در بیمارستان‌ها و مراکز دولتی و دانشگاهی و محدودیت موجود به لحاظ قشر مراجعه کننده به این مراکز، نتایج مطالعه قابل تعمیم به کل جامعه نمی‌باشد. از جمله محدودیت‌های مطالعه حاضر، محدودیت قشر مراجعه کننده به مراکز مورد مطالعه به دلیل دولتی بودن مراکز بود.

نتیجه‌گیری

در مجموع میزان آگاهی مادران از مراقبت‌های نوزادی متوسط است، لذا نیاز به آموزش بیشتری احساس می‌شود و با توجه به تأثیر میزان آگاهی مادران در پیشگیری از بیماری‌ها و مرگ‌ومیر نوزادان، تمرکز بیشتر باید بر آموزش مادران به خصوص در زمینه فعالیت‌های ورزشی مادر و رژیم غذایی، ترک خوردگی سرپستان و داروهای بی‌خطر در دوران شیردهی برای مادران باشد. از آنجایی که میزان آگاهی با سطح تحصیلات ارتباط ضعیفی داشت، لذا آموزش‌های اصولی بهداشتی در مراقبت‌های قبل و بعد از حاملگی باید به تمام مادران اعم از بی‌سواد و یا با سطح تحصیلات بالا ارائه شود تا کاملاً آگاهانه به سلامت و رشد نوزاد رسیدگی کنند و نتایج نسل آینده ما به دور از مشکلاتی باشد که در اثر پایین بودن سطح آگاهی مادران ایجاد می‌شود.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از همکاران بیمارستان‌های امام رضا (ع)، قائم (عج) و ام‌البنین (س) و تمامی کسانی که ما را در انجام این مطالعه یاری کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

1. Gholizade S, Neysari R, Mohaddesi H. Evaluation of mothers' knowledge about baby care in the first days after delivery in private and educational hospitals of Urmia. *J Nurs Midwifery Tabriz* 2011; 22:5-10. (Persian).
2. Behrman N. Textbook of pediatrics. 18th ed. Philadelphia: WB Sanders; 2006.
3. Marlow D, Redding B. Textbook of pediatric nursing. Philadelphia: Pediatric Nursing; 1973. P. 1-13, 21-42.
4. Shadzi S. Persian textbook of public health. 3rd ed. Tehran: Persian Textbook of Public Health; 2012. P. 1733-42. (Persian).
5. Dongre AR, Deshmukh PR, Garg BS. Awareness and health care seeking for newborn danger signs among mothers in peri-urban Wardha. *Indian J Pediatr* 2009; 76(7):691-3.
6. Kermani RM, Zoljalali SH, Azari A, Kohpayezade J. The role of training workshops of newborn cares in promotion of mothers' knowledge. *Iran J Pediatr* 2007; 17(Suppl 1):41-6.
7. Sharafi R. Knowledge assessment of the mothers of admitted neonates in the hospitals of Rasht, about neonatal cares. *Urmia Med J* 2009; 20(1):21-5. (Persian).
8. Arzani A, Mohammadkhan KS, Zahed PY. The effect of educational intervention on continuous breast feeding in low birth weight infants. *J Qazvin Univ Med Sci* 2008; 12(2):69-75. (Persian).
9. Mir Ghaforvand M, Alizade SM. Nulliparous mothers' knowledge about baby care in hospitals in Tabriz. *Urmia Med J* 2001; 11(4):234-42. (Persian).
10. Taleghani F, Mahdizade K. Evaluation of the knowledge and health behavior of mothers about children health needs in Rafsanjan in 1998. *Teb-va-Tazkiyeh* 1998; 7(3):13-6. (Persian).
11. Jouhari SH, Bayati S, Poor Asad Kheirabadi F, Moradi E. Cesarean Section Rate and Its Cause in Fasa in the Year 2011. *Journal of Fasa University of Medical Sciences* .2014 ؛ 4(3):295-300.
12. Karimi S, Najafi Kelyani M, Taghizade M, Nekoe F, Kamali M. Comparing the patterns of breastfeeding in women with NVD and CS. *Iran Nurs J* 2012; 14(6):46-53. (Persian).
13. Asgharnia M, Heidarzadeh A, Zahiri Z, Seyhani AR, Oudi M. Assessment of women's knowledge regarding postpartum complications and cares. *J Guilan Univ Med Sci* 2005; 14(55):56-62.
14. Vakilian K, Mobaseri S. The evaluation prenatal preparation classes in knowledge, attitude and practice in pregnant mothers. *Nurs Dev Health* 2014; 4(6-7):73-81. (Persian).
15. Gaffari V, Vahidshani K, Taleshi BA. Knowledge and attitude about neonatal ICTR among mothers in Sari. *J Mazandaran Univ Med Sci* 2006; 16(52):92-9. (Persian).
16. Khorshidifard M, Pishva N, Bonyadi F. Assessment of knowledge, attitude and behavior of mothers on neonataljaundicein Kazerooncitu in 2013. *Nurs J Vulnerable* 2015; 2(3):59-68. (Persian).
17. Noohi E, Nazemzadeh M, Nakhei N. The study of knowledge, attitude and practice of puerperal women about exercise during pregnancy. *Iran J Nurs* 2010; 23(66):64-72.
18. Bagheri M, Tafazoli M, Sohrabi Z. Effect of education on the awareness of Primigravida couples toward infant care. *Iran J Neonatol* 2016; 7(4):30-4.
19. Mardani M, Mohsenzadeh A, Yaripour M. Study of knowledge rate of parturient mothers about breast feeding advantages. *Yafteh* 2008; 9(4):3-11. (Persian).
20. Hemmatyar M, Vakili IL. The evaluation of awareness of pregnant mothers & reproductive age women about nursing. *Med Sci J Islamic Azad Univ Tehran Med Branch* 2004; 14(1):23-8. (Persian).
21. Heidari B, Etemadifar S, Raeisi M. The effectiveness of a supportive educative program on mothers' knowledge and performance about breast feeding in health care centers of Shahrekord city 2012. *J Clin Nurs Midwifery* 2016; 5(1):67-75.
22. Esmaeeli H. Knowledge assessment of neonatal care among postnatal mothers. *Iran J Neonatol* 2013; 4(1):28-31.